Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
Braşovu, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ.
Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Braşovu, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. sĕu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta" ese în fiă-care-ḑi

Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl.
N-rii de Dumineca 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ
a administraţiune, piaţa mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. sĕu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 215. Braşovŭ, Mercurĭ, 29 Septemvre (11 Octomvre) 1893.

Nou abonamentŭ la „GAZETA TRANSILVANIEI"

Cu 1 Octomvre 1893 st. v. se deschide nou abonamentŭ, la care învităm pe toţi amicii şi sprijinitorii fóiei nóstre.

Preţulŭ abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe unŭ anŭ	12 fl.
pe şése lunĭ	6 fl.
pe treĭ lunĭ	3 fl.

Pentru România şi străinătate:

pe unŭ anŭ	40 francĭ
pe şése lunĭ	20 „
pe treĭ lunĭ	10 „

Abonamente la numerele cu data de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria:

pe unŭ anŭ	**2 fl.**
pe şése lunĭ	**1 fl.**

Pentru România şi străinătate:

pe unŭ anŭ	**8 francĭ**
pe şése lunĭ	**4 „**

Abonarea se póte face mai uşorŭ prin **mandate postale.**

Administraţiunea
„Gazetei Transilvaniei".

Programulŭ d-lui Hieronymi.

I.

Braşovŭ, 28 Septemvre v.

Astăḑĭ punemŭ sub ochii cetitorilorŭ noştri discursulŭ-programŭ alŭ ministrului de interne Hieronymi. Importanţa lui amŭ accentuat-o deja şi rĕmâne acuma ca sĕ-lŭ apreţiămŭ după adevĕrata lui valóre.

Pentru ca sĕ uşurămŭ fiă-căruia de a cuprinde şi a pĕtrunde spiritulŭ acestui discursŭ, vomŭ espune aicĭ mai întâiu impresiunea generală, ce a făcut-o asupră-ne.

Inainte de tóte resultă din vorbele d-lui Hieronymi, că d-sa înţelege resolvarea cestiunei naţionalităţilorŭ cu totulŭ altfelŭ decum o înţelegemŭ noi şi toţĭ amicii libertăţii popórelorŭ. Pre când noi suntemŭ de convingerea, că resolvarea acestei cestiunĭ nu se póte face decâtŭ delăturându-se *causele adevĕrate* ale nemulţumirii naţiunilorŭ nemaghiare cu sistemulŭ de guvernare actualŭ, d-lŭ Hieronymi nu se gândesce decâtŭ la anumite remedii pentru de a suprima şi delătura numai *causele aparente* ale acelei nemulţumirĭ, a căreia esistenţă până la unŭ punctŭ óre-care nu-o négă nicĭ dênsul.

De aicĭ vine, că d-lŭ Hieronymi îşĭ întemeiéză întregŭ programulŭ sĕu pe supoşiţiunea, că „massa cea mare a poporului românŭ este blândă şi uşorŭ de guvernatŭ" şi că numai „agitatorii" suntŭ, carĭ o aţiţă şi îi turbură liniştea sufletéscă prin influinţele lorŭ rele.

Pe acésta suposiţiune şĭ-au basatŭ politica lorŭ tóte guvernele ungurescĭ dela 1867 încóce şi a fostŭ lucru firescŭ ca guvernanţii ungurĭ sĕ-şĭ alégă o asemenea formulă, când politica ce-au urmărit'o a avutŭ de ţintă în totdéuna numai interesulŭ esclusivŭ alŭ rassei maghiare. Avêndŭ în vedere numai şi numai acésta ţintă, guvernele ungurescĭ nu s'au gânditŭ nicĭ-odată seriosŭ de a satisface, fiă câtuşĭ de puţinŭ, postulatelorŭ îndreptăţite ale popórelorŭ nemaghiare de egalâ îndreptăţire naţională. Unde avea sĕ domineze esclusivŭ interesulŭ naţionalŭ maghiarŭ e clarŭ şi invederatŭ, că nu mai putea sĕ aibă locŭ şi interesele naţionale ale Românilorŭ, Slovacilorŭ, Sêrbilorŭ, Germanilorŭ etc.

Pentru politicii conducĕtorĭ maghiarĭ popórele nemaghiare au fostŭ dér întotdéuna numai nisce simple „masse de guvernatŭ" şi idealulŭ lorŭ era numai ca ele sĕ fiă „uşorŭ de guvernatŭ." Aicĭ însĕ au întêmpinatŭ şi întêmpină o piedecă însemnată în aşa numiţii „agitatorĭ", adecă în clasa inteligentă a naţiunilorŭ nemaghiare, care, fiindŭ pĕtrunsă de marile esigenţe ale vieţei naţionale, s'a opusŭ şi se opune asupririlorŭ şi nedreptăţirilorŭ şi reclamă drepturile şi libertatea naţională a popórelorŭ lorŭ.

„Agitatorii" din cestiune au fostŭ şi suntŭ prin urmare de faptŭ şi de dreptŭ conducĕtorii firescĭ ai popórelorŭ, ei au fostŭ şi suntŭ organulŭ de căpeteniă, prin care s'a manifestatŭ nemulţumirea acestorŭ popóre cu sórtea lorŭ.

Nimicŭ mai comodŭ nu póte fi dér pentru politica esclusivă maghiară, decâtŭ a lovì în aceştĭ agitatorĭ, a-i combate cu tótă „asprimea legilorŭ", şi a-i stînge de pe faţa pămêntului, pentru ca massele cele marĭ ale popórelorŭ, rĕmânêndŭ astfelŭ fără conducere, sĕ pótă fi cu atâtŭ mai uşorŭ de guvernatŭ, dela Budapesta.

Esenţa programului d-lui Hieronymi faţă cu noi Românii este de a lua unŭ şirŭ de mĕsurĭ positive, pe carĭ le-a schiţatŭ în generalŭ în discursulŭ sĕu, cu singurulŭ scopŭ de a scóte massele poporului nostru din braţele „agitatorilorŭ" şi de a le mâna în braţele guvernului unguréscŭ.

Nou în acestŭ programŭ este numai aceea, că de douĕ-ḑecĭ şi şése de anĭ, de când ne aflămŭ sub stăpânirea ungurésca, este primulŭ casŭ, ca unŭ ministru de interne sĕ vină şi sĕ propună luarea unorŭ mĕsurĭ positive pentru o îngrijire óre-care a intereselorŭ *materiale* ale poporului românŭ.

D-lŭ Hieronymi trăiesce în acea credinţă deşértă, că va putè mulţumi şi ferici poporulŭ românŭ, aruncându-i ca de milă câteva oscióre de rosŭ, dândŭ tinerilorŭ românĭ absolvenţĭ ai universităţilorŭ din Pesta şi Cluşiu câte unŭ postuleţŭ, éră preoţilorŭ şi dascălilorŭ românĭ lipsiţĭ câte unŭ micŭ ajutorŭ şi numindŭ câţĭ-va solgăbirĕi, orĭ chiar vice-şpanĭ de naţionalitate română, după ce va întroduce administraţia de statŭ în ţinuturile locuite de Românĭ.

Şi de ar fi numai atâta. Dér d-lŭ Hieronymi nu vrea sĕ dea nimică fără de rĕsplată. Elŭ, cere, în schimbulŭ acelorŭ avantagie fórte problematice materiale, ca Românii — din sînulŭ massei sĕ 'nţelege — nu numai sĕ se lapede de conducĕtorii lorŭ firescĭ naţionalĭ ca de satana, dér sĕ-şĭ vêndă şi consciinţa lorŭ naţională, sĕ-şĭ renege simţulŭ lorŭ românescŭ şi sĕ se facă apostolii marilorŭ nisuinţe de assimilare şi de contopire ale „naţiunei maghiare unitare şi nedespărţite".

Iuliu Horváth şi „Gazeta Transilvaniei". Vrêndŭ sĕ combată aserţiunea ministrului-preşedinte Wekerle, că tóte foile române ar fi interpretatŭ rĕspunsurile prea înalte aşa, ca şi când ar fi fostŭ favorabile Românilorŭ, deputatulŭ Iuliu Horváth a citatŭ în şedinţa dietei dela 7 Octomvre „*Gazeta Transilvaniei*", care n'a fostŭ mulţămită cu rĕspunsurile Majestăţii Sale. Cu acéstă ocasiune d-lŭ Horváth, venindu-i póte aşa mai bine la socotélă, a susţinutŭ, că „Gazeta Transilvaniei", ar fi „organulŭ oficialŭ alŭ celorŭ ce voiescŭ împăciuirea (hivatalos organuma az ugynevezett békülékenyeknek), în a cărorŭ taberă se află şi episcopulŭ Pavelŭ".

Ar fi de prisosŭ, credemŭ, a mai accentua aicĭ, câtŭ de nebasată este afirmarea de mai susŭ a d-lui Horváth, pentru că acésta resultă chiar din vorbele sale. Décă „Gazeta Transilvaniei" n'a fostŭ mulţămită cu rĕspunsurile preaînalte, urméză logicŭ, că n'a pututŭ consimţi nicĭ cu acea împăciuire dintre naţionalităţĭ, de care a fostŭ vorba în acele rĕspunsurĭ. Adevĕrulŭ este, că amŭ susţinutŭ, că guvernulŭ însuşĭ este, care calcă legile; de aicĭ însĕ nu urméză nicĭ de cum, că noi amŭ crede posibilă o împăciuire cu Ungurii pe basa legilorŭ esistente. O partidă a împăcării între Românĭ nicĭ nu esistă, şi nicĭ n'ar putè esista în împrejurările de faţă. La 1884 s'a făcutŭ încercarea de a forma o asemenea partidă, a „Viitorului", dér n'a reuşitŭ, şi tocmai „Gazeta Transilvaniei" a fostŭ aceea, care i-a cântatŭ vecĭnica pomenire. D-lŭ Horváth s'a lăudatŭ, că cetesce ḑiarele române. Ei bine, atuncĭ trebue sĕ scie, că „Gazeta Transilvaniei" întotdéuna a stăruitŭ şi a luptatŭ în primulŭ rêndŭ pentru o strînsă şi sinceră solidaritate în sînulŭ partidei naţionale române, trebue sĕ scie, că este unŭ organŭ naţionalŭ cu desĕvêrşire independentŭ.

Era aşadér de ajunsŭ, décă d-lŭ Horváth cita corectŭ şi esactŭ, ceea ce s'a ḑisŭ în „Gazeta Transilvaniei" despre rĕspunsurile dela Boroşŭ-Şebişŭ, şi nu mai era nevoiă sĕ slăbéscă argumentarea sa prin afirmărĭ false şi nebasate.

Discursulŭ ministrului Hieronymi.

Amŭ ḑisŭ, că discursulŭ, ce l'a ţinutŭ ministrulŭ Hieronymi, în şedinţa dela 6 Octomvre a dietei, este unŭ discursŭ-programŭ, în care s'anunţă mĕsurĭ positive ale guvernului faţă cu naţionalităţile, şi în deosebĭ faţă cu Românii. Partea privitóre la acéstă enunciaţiune a ministrului de interne, o reproducemŭ separatŭ. Eată cum şi-a schiţatŭ d-lŭ Hieronymi programulŭ sĕu în cestiunea naţionalităţilorŭ:

Politica de naţionalitate a guvernului e fórte simplă, fórte clară (Strigărĭ în stânga estremă: Amŭ vré sĕ-o vedemŭ!) Scopulŭ ei finalŭ este, ca fiă-care cetăţénŭ alŭ patriei sĕ fiă unŭ fiiu credinciosŭ alŭ acesteia, ca fiă-care cetăţénŭ alŭ patriei, fără deosebire de naţionalitate, sĕ conlucre cu noi pentru întărirea şi înflorirea naţiunei. La acéstă ţintă trebue sĕ tindemŭ, deşi o parte a inteligenţii naţionalităţii române stă pe basa programului politicŭ dela 1881, a căruia punctŭ cardinalŭ este, ca Transilvania, sĕ aibă o autonomiă separată, ca administraţia acolo sĕ fiă organisată după teritorii de limbă deosebite, deşi ei pretindŭ votulŭ universalŭ etc. etc. Noi suntemŭ hotărîţĭ de-a lovì cu tótă asprimea legei în acţiunea, care lucră pentru realisarea acestui scopŭ, în orĭ ce modŭ s'ar arăta ea. (Aprobărĭ viue generale). Noi nu ne putemŭ întêlnì cu aceia, carĭ stau pe basa acestui programŭ politicŭ, pentru-că noi stămŭ pe o basă cu totulŭ alta. (Vii aplause.)

Unŭ alŭ doilea tristŭ simptomŭ alŭ nisuinţelorŭ de naţionalitate române este, că deşi nu în publicŭ, fiind-că acésta ar fi împreunatŭ cu periculŭ pentru respectivii, totuşĭ se află astfelŭ de visătorĭ, carĭ din poporaţiunea română a Ungariei şi a altorŭ state streine arŭ voi sĕ formeze unŭ statŭ naţionalŭ românŭ. Esistă puţinĭ. (Vocĭ în stânga estremă: Mai multe milióne!) Noi cunóscemŭ acele fire, carĭ se ţesŭ de România în Ungaria, şi pentru-că le cunóscemŭ, le-amŭ tăiatŭ şi le vomŭ tăia. (Aprobărĭ vii şi generale.) Acestorŭ visătorĭ politicĭ le spunemŭ, că naţiunea posede destulă resoluţiune şi destulă putere, spre a apĕra şi cu ultima ei picătră de sânge ceea ce stă în cartea legilorŭ nóstre, că naţiunea este unitară şi nedespărţită. (Aprobărĭ viue generale). Faţă cu aceste nisuinţe, orĭ-ce slăbiciune ar fi unŭ pĕcatŭ, şi eu nu voiu cădè în acestŭ pĕcatŭ (Vii aplause.)

Marea massă a poporului românŭ este inteligentă, diligentă, blândă şi uşorŭ de guvernatŭ. Mulţămită lui Dumneḑeu, influinţa agitatorilorŭ asupra simburelui poporului românŭ este până acuma mică, şi este datoria nóstră de a'lŭ ferì pe poporŭ, ca influinţa agitatorilorŭ sĕ prindă rădĕcină în mijloculŭ lui.

In acéstă desbatere s'a ḑisŭ repeţitŭ, că naţiunea maghiară a creatŭ acestŭ statŭ şi-lŭ susţine. De aceea nu trebue sĕ ne mulţumimŭ de a ne plânge, că Românii au o societate deosebită, o cultură deosebită şi o viéţă economică deosebită; nu trebue sĕ ne mulţumimŭ cu simpla constatare a acestorŭ apariţiunĭ, este datoria nóstră a căuta remediile şi a-le afla. (Aprobărĭ generale. O voce în stânga: de când le căutaţĭ deja?) Şi la acésta vĕ voiu rĕspunde! Aceste remedii nu le vomŭ afla şi nu le vomŭ întrebuinţa, décă tot-déuna vomŭ voi sĕ lecuimŭ numai simptomele, décă nu vomŭ merge îndĕrĕtŭ până la isvorulŭ relelorŭ (Aprobărĭ vii generale) şi nu vomŭ scruta după acele cause, carĭ suntŭ motorulŭ întregei mişcărĭ. (Aprobărĭ vii generale.)

Geza **Polonyi**: Instrucţiune de statŭ!

Ministru Carolŭ **Hieronymi**: Una din aceste cause, — nu ḑicŭ, că este singură — este, că în România învecinată trăiescŭ mii de ómenĭ, carĭ s'au născutŭ în Ungaria, au studiatŭ aicĭ adeseorĭ în mare lipsă şi apoi